Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Lausunto

9.11.2023

Ruokaosasto
Erityisasiantuntija Heini Lehtosalo
Erityisasiantuntija Pekka Pihamaa

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto

Asia: HE 41/2023 vp / Asiantuntijapyyntö

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto teemasta 2: Hallitusohjelman kirjaus: Hallitus ryhtyy toimenpiteisiin aktiivisessa ruoantuotannossa olevien peltojen saamiseksi korvauskelpoisuuden piiriin. Kuinka montaa hehtaaria koskee, missä päin Suomea sijaitsee, mitä tämä käytännössä tarkoittaa.

Korvauskelpoisuus on peltolohkoon sidottu ominaisuus, joka on alun perin otettu käyttöön EU:n osarahoittamien viljelijätukien kokonaisuudessa, jotta määrärahojen menekkiä voitaisiin hallita. Nykyisellä politiikkakaudella 2023-2027 korvauskelpoisuus rajaa mahdollisuuksia ympäristökorvauksen, luonnonhaittakorvauksen ja luomukorvauksen sekä eräiden kansallisten pinta-alaperusteisten tukien maksamiseen. Suomen CAP-suunnitelmassa todetaan lisäksi, että korvauskelpoisuuden tarkoituksena on rajoittaa pellon raivausta ilmaston muutoksen hillitsemiseksi.

Korvauskelvotonta peltoalaa on lähes 80 000 hehtaaria vuonna 2023, joka on noin 3,5 % kaikesta käytössä olevasta maatalousmaasta. Korvauskelvottomasta peltoalasta 60 % on nautakarjatalouden käytössä. Korvauskelvotonta peltoa sijaitsee hehtaareissa mitattuna eniten Pohjois-Savon, Pohjois-Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan ELY-keskusten alueilla. Kun korvauskelvottoman peltoalan suhteuttaa maatalousmaahan, merkittävin rooli korvauskelvottomalla pellolla on Lapissa (11 %), Kainuussa (14 %) ja Pohjois-Pohjanmaalla (9 %). Suhteellisesti vähiten korvauskelvotonta alaa on Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Hämeessä, noin 1 %.

Korvauskelpoisuuden merkitystä voidaan tarkastella myös tilatasolla. Korvauskelvotonta peltoalaa on noin 12 500 maatilalla, eli reilulla neljäsosalla kaikista tiloista. Tiloja, joilla on korvauskelvotonta peltoalaa vähintään kolme hehtaaria, on noin 5000 kappaletta, joka on reilu kymmenesosa kaikista tiloista.

Korvauskelvottoman peltoalan merkitys tuotannon harjoittamiseen on mahdollisesti merkittävä niillä tiloilla, joilla sitä on yli kolme hehtaaria. Tällaisia maatiloja on eniten

Pohjois-Pohjanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla. Tilakohtaisesti eniten korvauskelvotonta pinta-alaa tiloilla, joilla sitä on yli kolme hehtaaria, on Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa, jossa sitä on keskimäärin yli 20 hehtaaria tilaa kohden.

Vuoden 2023 tukihaussa luonnonhaittakorvausta on haettu 2 165 741 hehtaarille (tavoiteala CAP-suunnitelmassa 2 204 000 ha) ja ympäristökorvausta 1 843 129 hehtaarille (tavoiteala CAP-suunnitelmassa 1 840 000ha). Uuden rahoituskauden ensimmäisen toimeenpanovuoden toteuma on ympäristökorvauksen osalta erittäin lähellä tavoitetta. Ylitys tavoitteessa ei ole suuri, mutta viisi vuotta toteutuessaan se muodostaa jo selvän ylityksen. Tämän kattaminen muun maaseuturahoituksen turvin saataneen onnistumaan, mutta ylitystä ei pitäisi tietoisesti suurentaa.

Korvauskelpoista alaa varten ei hallinnossa ole olemassa varantoa ja alan kasvattaminen lisäisi määrärahamenekkiä, koska kaikki maaseuturahoituksen käyttösuunnitelmassa oleva määräraha on jaettu vuosittain tukihakemuksissa olevalle korvauskelpoiselle alalle. Yhden korvauskelpoisen tukihehtaarin lisääminen kasvattaa tukimenekkiä arvioilta noin 330 euroa hehtaaria kohden. Mikäli korvauskelpoisuus myönnettäisiin kaikille korvauskelvottomille peltolohkoille, määrärahamenekki kasvaisi arviolta noin 26 miljoona euroa vuodessa. Arvio ei sisällä kansallisen tuen määrärahan menekin kasvua. Mikäli asialle ei kohdennettaisi uutta määrärahaa, määrärahan menekin kasvun seurauksena voisi tulla ajankohtaiseksi uudelleen tarkastella ja alentaa tukitasoja kaikilla tiloilla.

Pellon muotoa parantavien päistehaittojen tai muiden viljelytoimia hankaloittavien esteiden poistamisesta syntyville korvauskelvottomille aloille on voitu 2023 alusta alkaen lisätä korvauskelpoisuus, mikäli ala rajoittuu jo olemassa olevaan korvauskelpoiseen peruslohkoon ja ala on kooltaan alle 0,5 hehtaaria ja enintään 5 % edellä mainitusta peruslohkosta (Vna 77/2023 16 §). Nämä pellon muotoa parantavat muutokset lisäävät korvauskelpoisen alan määrää vuosittain ja tämä on laskettu mukaan määrärahan käyttösuunnitelmaan.

Korvauskelpoisen pinta-alan kokonaismäärä voi myös vähentyä vuosittain esimerkiksi, kun peltoa siirtyy muuhun käyttöön tai peltolohkorekisteri ajantasaistetaan vuosittain. Lisääntyvän ja vähenevän korvauskelpoisuuden erotuksen voidaan katsoa muodostavan niin kutsutun jakovaran, jonka siirtäminen korvauskelvottomille peltolohkoille ei vaikuttaisi merkittävästi määrärahamenekkiin ja voitaisiin tehdä ns. kustannusneutraalisti.

Mahdollisuus korvauskelpoisuuden siirtoon tilojen välillä ja päistehaittojen korjaamiseen tuli voimaan vuoden 2023 alusta. Uudesta toimintatavasta johtuen vuosittaisen syntyvän jakovaran arviointi on haastavaa ja sitä syntyy todennäköisesti aikaisempaa vähemmän. Lisäksi jakovaran määrittämisessä on otettava huomioon puskuri, joka ottaa huomioon tilapäisesti muussa kuin maatalouskäytössä olevat alat, sekä esim. uusjakotoimituksissa korvauskelpoisiksi tulevat alat. Tämän jakovaraan perustuvan menettelyn avulla voidaan tilakohtaista korvauskelpoisuutta lisätä vähäisessä määrin valtioneuvoston asetuksella säädetyillä periaatteilla peltolohkorekisterin viljelytietoihin perustuen.

Korvauskelpoisuutta on ollut mahdollista siirtää tilan sisällä peltolohkolta toiselle jo usean rahastokauden aikana. Vuoden 2023 alusta lähtien korvauskelpoisuutta on ollut mahdollista siirtää tilojen välillä saman ELY-keskuksen sisällä tietyin edellytyksin (vna 77/2023 17§). Korvauskelpoisuuden siirtomahdollisuus edesauttaa tilusrakenteen kehittämistä ja olemassa olevan korvauskelpoisuuden säilymistä, mutta koska korvauskelpoisen ja -kelvottoman lohkon koot eivät keskenään läheskään aina kohtaa, joudutaan lohkoja näissäkin tilanteissa jakamaan.

Jakelu Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto

Tiedoksi MMM Maa- ja metsätalousministeriö, Päivi Nerg
MMM Ministeriön johto, Jaana Husu-Kallio
MMM RO Ruokaosasto, Minna-Mari Kaila